

Облікова картка дисертації

I. Загальні відомості

Державний обліковий номер: 0825U001954

Особливі позначки: відкрита

Дата реєстрації: 26-05-2025

Статус: Захищена

Реквізити наказу МОН / наказу закладу:

II. Відомості про здобувача

Власне Прізвище Ім'я По-батькові:

1. Лелюх Софія Романівна

2. Sofiia R. Leliukh

Кваліфікація:

Ідентифікатор ORCID ID: Не застосовується

Вид дисертації: доктор філософії

Аспірантура/Докторантура: так

Шифр наукової спеціальності: 011

Назва наукової спеціальності: Освітні, педагогічні науки

Галузь / галузі знань: освіта

Освітньо-наукова програма зі спеціальності: Освітні, педагогічні науки

Дата захисту: 20-05-2025

Спеціальність за освітою: «Філологія», «Середня освіта (Мова і література (англійська))»

Місце роботи здобувача: Рівненський ліцей № 9 Рівненської міської ради

Код за ЄДРПОУ: 24169577

Місцезнаходження: вул. Марка Вовчка, 29а, Рівне, Рівненський р-н., 33023, Україна

Форма власності: Державна

Сфера управління:

Ідентифікатор ROR:

III. Відомості про організацію, де відбувся захист

Шифр спеціалізованої вченої ради (разової спеціалізованої вченої ради): PhD 8096

Повне найменування юридичної особи: Рівненський державний гуманітарний університет

Код за ЄДРПОУ: 25736989

Місцезнаходження: вул. Степана Бандери, буд. 12, Рівне, Рівненський р-н., 33028, Україна

Форма власності: Державна

Сфера управління: Міністерство освіти і науки України

Ідентифікатор ROR:

IV. Відомості про підприємство, установу, організацію, в якій було виконано дисертацію

Повне найменування юридичної особи: Рівненський державний гуманітарний університет

Код за ЄДРПОУ: 25736989

Місцезнаходження: вул. Степана Бандери, буд. 12, Рівне, Рівненський р-н., 33028, Україна

Форма власності: Державна

Сфера управління: Міністерство освіти і науки України

Ідентифікатор ROR:

V. Відомості про дисертацію

Мова дисертації: Українська

Коди тематичних рубрик: 12.21.35, 12.21.51, 14.15, 14.09.03

Тема дисертації:

1. Становлення і розвиток духовної освіти на Волині у XIX – на початку XX ст.
2. Formation and Development of Religious Education in Volhynia in the Nineteenth and Early Twentieth Centuries

Реферат:

1. У дисертації представлено цілісний комплексний аналіз становлення і розвитку духовної освіти на Волині у XIX – на початку XX століття. Визначено теоретичні засади, обґрунтовано періодизацію розвитку духовної освіти на Волині, здійснено аналіз історіографії проблеми. Проблема дослідження розглянуто на загальнофілософському (в світлі гуманістичного й культурологічного підходів), загальнонауковому (як поєднання історико-хронологічного, історико-порівняльного й історико-дихотомічного підходів) та спеціально-науковому (історико-педагогічний регіоналізм) рівнях. Обґрунтовано необхідність застосування нарративного критерію для визначення основних груп джерел, використаних у процесі дослідження: 1) архівні документи і матеріали; 2) публікації в періодичних виданнях; 3) дисертаційні дослідження; 4) наукові монографії досліджуваного періоду та сучасні; 5) словниково-довідникова література; 6) наукові розвідки в сфері методології історії педагогіки, педагогічної історіографіки, персоналістики, теорії й методики виховання; 7) праці в галузі історії України та історії Волині. Здійснено періодизацію процесу становлення і розвитку духовної освіти Волині XIX – початку XX ст.: 1808–1836 рр. – етап конфронтації; 1836–1868 рр. – етап

інституалізації; 1868-1896 рр. – етап ієрархізації; 1896-1917 рр. – етап стабілізації. Представлено зміст та основні тенденції розвитку духовної освіти на кожному з етапів. На підставі аналізу соціально-політичної, ідеологічної та соціокультурної ситуації на Волині XIX століття визначено основні чинники/передумови становлення та розвитку в регіоні духовної освіти: 1) соціально-політичні, зміст яких полягає у переході території Волині під владу російської імперії внаслідок кількох поділів Польщі, останній з яких (1795 р.) остаточно закріпив Волинь у складі імперії; 2) ідеологічні, за якими реалізувалася імперська формула «православ'я – самодержавство – народність», що визначило основи русифікаторської політики царату на Волині і вплинуло на зміст духовної освіти у навчальних закладах губернії; 3) соціокультурні, згідно з якими домінація православної церкви на всій території Волині детермінувала обов'язок вивчення основ православного віровчення у всіх навчальних закладах регіону та пояснювала особливості духовної освіти в середовищі інших етнокультурних спільнот Волинського краю. Проаналізовано внесок релігійних та громадських діячів Волині у розвиток духовних навчальних закладів регіону. Обґрунтовано роль і значення біографічного методу та методу персоніфікації в історико-педагогічних дослідженнях. Встановлено, що православне священство Волині досліджуваного періоду виходило у практиці духовної освіти з класичних біблійних засад виховання християнських чеснот у дітей в період їх навчання; лише зрідка священники зважали на величезний накопичений українським народом досвід морально-етичного виховання дітей в родині, закріплений в національних традиціях, звичаях, обрядах. З іншого боку, відомими волинськими ієрархами та викладачами духовних навчальних закладів (А. Хойнацьким, А. Сендульським, О. Фотинським, М. Теодоровичем, архієпископом Модестом, архієпископом Агафангелом, архієпископом Віталієм та ін.) здійснювалися потужні наукові розвідки з історії й культури Волинського краю. Схарактеризовано ієрархію духовних навчальних закладів XIX – початку XX століття. Зазначено, що від початку XIX століття у російській імперії вибудовувалася триступенева системи освіти в єдності початкового, середнього та вищого рівнів. Доведено, що упродовж усього досліджуваного періоду система освіти імперії мала виражену тенденцію до становості; у зв'язку з цим сформульовано висновок про домінування учнів з сімей осіб духовного стану у всіх духовних навчальних закладах Волині, крім церковно-парафіяльних шкіл та єврейських навчальних закладів. Духовні навчальні заклади перебували одночасно під опікою світської і церковної влади; це пояснює складність аналізу нормативно-правової бази розвитку духовної освіти у Волинському краї. Схарактеризовано загальноімперські документи (Статути, укази, положення та інші документи міністерства народної освіти російської імперії), нормативні документи Святішого Синоду та місцеві регіональні (листи та розпорядження на рівні попечителя Київського навчального округу й Луцько-Житомирського архієпископа). З'ясовано особливості змісту, форм і методів навчання і виховання в духовних навчальних закладах Волині у XIX – на початку XX століття. Схарактеризовано зміст освіти у Волинській духовній семінарії. Сформульовано висновок, що основою духовної освіти семінаристів було вивчення: скороченого катехізису, моральних настанов, повного катехізису, священної історії та моральних правил (в т. зв. «перших класах», тобто класі поетики, а також у нижчому, середньому та вищому грамати

2. The research presents a comprehensive analysis of the formation and development of religious education in Volhynia in the nineteenth and early twentieth centuries. The theoretical foundations are defined, the periodisation of the development of religious education in Volhynia is substantiated, the historiography of the problem is analysed. The research problem is considered at the general philosophical (in the light of humanistic and cultural approaches), general scientific (as a combination of historical and chronological, historical and comparative, historical and dichotomous approaches) and special scientific (historical and pedagogical regionalism) levels. The necessity of applying the narrative criterion to determine the main groups of sources used in the research process is substantiated: 1) archival documents and materials; 2) publications in periodicals; 3) dissertation research; 4) scientific monographs of the period under study and modern ones; 5) dictionary and reference literature; 6) scientific research in the field of methodology of the history of pedagogy, pedagogical historiography, personal studies, theory and methods of education; 7) researches in the field of history of Ukraine and history of Volhynia. The research periodises the process of formation and development of religious education in Volhynia in the nineteenth and early twentieth centuries: 1808-1836 – the stage of confrontation; 1836-1868 –

the stage of institutionalisation; 1868–1896 – the stage of hierarchisation; 1896–1917 – the stage of stabilisation. The content and main trends in the development of religious education at each stage are presented. Based on the analysis of the socio-political, ideological and socio-cultural situation in Volhynia in the nineteenth century, the main factors/prerequisites for the formation and development of religious education in the region are identified: 1) socio-political, the content of which is the transition of the territory of Volhynia to the Russian Empire as a result of several partitions of Poland, the last of which (1795) finally consolidated Volhynia within the empire; 2) ideological, which implemented the imperial formula «Orthodoxy – autocracy – nation», which determined the basis of the tsarist policy of Russification in Volhynia and influenced the content of religious education in educational institutions of the province; 3) socio-cultural, according to which the dominance of the Orthodox Church throughout Volhynia determined the obligation to study the basics of the Orthodox faith in all educational institutions of the region and explained the peculiarities of religious education among other ethno-cultural communities of the Volhynia region. The contribution of religious and public figures of Volhynia to the development of religious educational institutions of the region is analysed. The role and significance of the biographical method and the method of personification in historical and pedagogical research are substantiated. It is established that the Orthodox priesthood of Volhynia in the period under study proceeded in the practice of religious education from the classical biblical principles of fostering Christian virtues of children during their education; rarely priests took into consideration the vast experience of moral and ethical education of children in the family, enshrined in national traditions, customs and rituals. On the other hand, well-known Volhynia hierarchs and teachers of theological educational institutions (A. Khoynatsky, A. Sendulsky, O. Fotynsky, M. Teodorovych, Archbishop Modest, Archbishop Agafangel, Archbishop Vitaliy and others) carried out powerful scientific research on the history and culture of Volhynia. The hierarchy of religious educational institutions of the nineteenth and early twentieth centuries is characterised. It is noted that since the beginning of the nineteenth century, the Russian Empire has been building a three-stage education system in the unity of primary, secondary and higher levels. It is proved that throughout the entire period under study, the education system of the empire had a pronounced tendency to be class-based; in this regard, the author concludes that students from families of the clergy dominated all religious educational institutions of Volhynia, except for parochial schools and Jewish educational institutions. Religious educational institutions were simultaneously under the care of secular and church authorities; this explains the complexity of analysing the legal framework for the development of religious education in Volhynia. The research describes the general imperial documents (charters, decrees, regulations and other documents of the Ministry of Public Education of the Russian Empire).

Державний реєстраційний номер ДіР:

Пріоритетний напрям розвитку науки і техніки: Фундаментальні наукові дослідження з найбільш важливих проблем розвитку науково-технічного, соціально-економічного, суспільно-політичного, людського потенціалу для забезпечення конкурентоспроможності України у світі та сталого розвитку суспільства і держави

Стратегічний пріоритетний напрям інноваційної діяльності: Не застосовується

Підсумки дослідження: Теоретичне узагальнення і вирішення важливої наукової проблеми

Публікації:

- 1. Лелюх С. Р. Православна церква Волині як організатор початкової ланки шкільництва (XIX –початок XX століття). Інноватика у вихованні. Рівне: РДГУ, 2021. Вип. 14. С. 314–323. URL: <https://ojs.itup.com.ua/index.php/iuu/article/view/430>
- 2. Лелюх С. Р. Персоніфікація як основа біографічного методу в історико-педагогічній регіоналістиці: дихотомія проблеми. Нова педагогічна думка. 2022. № 2 (110). С. 68–73. URL: <http://npd.roippo.org.ua/index.php/npd/article/view/451/649>

- 3. Лелюх С.Р. Становлення та розвиток церковнопарафіяльного шкільництва на воліні у XIX – на початку XX століття. Педагогічна наука і освіта XXI століття. 2024. № 3. С. 278-291. URL: <https://pse.itup.com.ua/index.php/pse/article/view/45/41>
- 4. Лелюх С.Р. Духовна освіта в чеській та німецькій спільнотах Волині у XIX– на початку XX століття. Інноватика у вихованні. 2024. Вип. 20. С.198-210. URL: <https://doi.org/10.35619/iiv.vli20.644>.
- 5. Leliukh S. R. Women's diocesan schools in the system of religious education in Volyn (1864-1917). Гірська школа українських Карпат. 2024. №30. С. 116-123. URL: <https://journals.pnu.edu.ua/index.php/msuc/article/view/8860/8900>

Наукова (науково-технічна) продукція: методичні документи

Соціально-економічна спрямованість:

Охоронні документи на ОПВ:

Впровадження результатів дисертації: Впроваджено

Зв'язок з науковими темами: 0123U100075

VI. Відомості про наукового керівника/керівників (консультанта)

Власне Прізвище Ім'я По-батькові:

1. Петренко Оксана Борисівна
2. Oksana B. Petrenko

Кваліфікація: д.пед.н., професор, 13.00.01

Ідентифікатор ORCID ID: 0000-0001-6906-3542

Додаткова інформація:

Повне найменування юридичної особи: Рівненський державний гуманітарний університет

Код за ЄДРПОУ: 25736989

Місцезнаходження: вул. Степана Бандери, буд. 12, Рівне, Рівненський р-н., 33028, Україна

Форма власності: Державна

Сфера управління: Міністерство освіти і науки України

Ідентифікатор ROR:

VII. Відомості про офіційних опонентів та рецензентів

Офіційні опоненти

Власне Прізвище Ім'я По-батькові:

1. Сейко Наталія Андріївна
2. Nataliya A. Seyko

Кваліфікація: д.пед.н., професор, 13.00.05

Ідентифікатор ORCID ID: 0000-0002-6197-9553

Додаткова інформація:**Повне найменування юридичної особи:** Житомирський державний університет імені Івана Франка**Код за ЄДРПОУ:** 02125208**Місцезнаходження:** вул. В. Бердичівська, буд. 40, Житомир, Житомирський р-н., 10008, Україна**Форма власності:** Державна**Сфера управління:** Міністерство освіти і науки України**Ідентифікатор ROR:****Власне Прізвище Ім'я По-батькові:**

1. Русин Галина Андріївна

2. Halyna A. Rusyn

Кваліфікація: д.пед.н., професор, 13.00.01**Ідентифікатор ORCID ID:** 0000-0001-9601-5466**Додаткова інформація:****Повне найменування юридичної особи:** Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника**Код за ЄДРПОУ:** 02125266**Місцезнаходження:** вул. Шевченка, буд. 57, Івано-Франківськ, 76018, Україна**Форма власності:** Державна**Сфера управління:** Міністерство освіти і науки України**Ідентифікатор ROR:****Рецензенти****Власне Прізвище Ім'я По-батькові:**

1. Доброчинська Валентина Анатоліївна

2. Valentyna A. Dobrochynska

Кваліфікація: к. пед. н., доцент, 07.00.01**Ідентифікатор ORCID ID:** 0000-0002-6625-5108**Додаткова інформація:****Повне найменування юридичної особи:** Рівненський державний гуманітарний університет**Код за ЄДРПОУ:** 25736989**Місцезнаходження:** вул. Степана Бандери, буд. 12, Рівне, Рівненський р-н., 33028, Україна**Форма власності:** Державна**Сфера управління:** Міністерство освіти і науки України**Ідентифікатор ROR:**

Власне Прізвище Ім'я По-батькові:

1. Левчук Ірина Богданівна

2. Iryna B. Levchuk

Кваліфікація: к. пед. н., доц., 13.00.01**Ідентифікатор ORCID ID:** 0000-0001-6015-3795**Додаткова інформація:****Повне найменування юридичної особи:** Рівненський державний гуманітарний університет**Код за ЄДРПОУ:** 25736989**Місцезнаходження:** вул. Степана Бандери, буд. 12, Рівне, Рівненський р-н., 33028, Україна**Форма власності:** Державна**Сфера управління:** Міністерство освіти і науки України**Ідентифікатор ROR:****VIII. Заключні відомості****Власне Прізвище Ім'я По-батькові
голови ради**

Давидюк Руслана Петрівна

**Власне Прізвище Ім'я По-батькові
головуючого на засіданні**

Давидюк Руслана Петрівна

**Відповідальний за підготовку
облікових документів**

Гудовсек Оксана Анатоліївна

Реєстратор

УкрІНТЕІ

**Керівник відділу УкрІНТЕІ, що є
відповідальним за реєстрацію наукової
діяльності**

Юрченко Тетяна Анатоліївна